

iskolatispusok tárgyalását azok a képek, amelyek az intézetet, vagy az intézetében folyó munkát szemléltetik. Közli a szerző a mezőgazdasági szakoktatás családfáját.

E mű hűen és áttekinthetően mutatja be a magyar mezőgazdasági szakoktatás különböző intézményeit, s az olvasó a szervesen összeállított anyagból az egyes intézmények mai állapotáról, valamint azok történeti kifejlődéséről teljesen hű képet kap.

A könyvet az adatok kiválogatásában és összeállításában az alapos gondosság és rendszeresség jellemzi.

Mirkó János

Angyal Dávid, Az ifjú Ferenc József. Budapest, 1943. Franklin. A Magyar Történelmi Társulat könyvei sorozatban.

Ferenc József hosszú életének eléggé kiaknázatlan korszakát, első 18 évének történetét mutatja be ez a külső alakra nem nagy, de belső értékre súlyos könyv. Az első fejezet a szülők, különösen az okos, erélyes és becsvágyó anya, Zsófia főhercegnő egyéniségét mutatja be. Majd a tanuló évekről olvasunk. A serdülő ifjú igen sokféle tudományt tanult, ami már ekkor kifejlesztette benne később oly közmondásossá lett erényét, a szigorú köteleltségteljesítést. Megismerjük azonban szórakozásait, a vadászatot, az utazást, a táncot és a műkedvelő színészetet is. Anyja kívánságára azonban nevelésének alapja mindig a katonai szellemű kiképzés volt, elsősorban tisztnek nevelték. — A bécsi forradalmi események során Ferenc József már ekkor határozottan megnyilvánuló konzervatív érzéséről, a fejedelmi korlátlan uralomba vetett tántoríthatatlan meggyőződéséről olvasunk. A forradalmi követelések mélyen sértették Zsófia, az udvari párt és az ifjú főherceg gondolkozását is. A könyv hosszan elemzi az 1848 december 2-i trónváltozás lemondás, nagykorúsítás, trónfoglalás előzményeit. A forradalmakat gyűlölő ifjú császárnak eszébe sem jutott, hogy a trónváltozás magyar közjogi részének eleget tegyen. Pedig Ferenc József eléinte nem volt éppen magyargyűlölő. Hiszen serdülőkori tanulmányai során hét éven át magyar nyelvi, irodalmi és történelmi tanulmányokat is folytatott, nem egyszer meg is fordult már Magyarországon. — Az ifjú császár rendkívüli hatalmi önértetét, olykor kiméretlen erélyességét, hiuság nélküli szerénységgel, nyugodt megfontoltsággal párosította. Igen érdekélen nevezi a szerző az Isten kegyelméből nyert hatalom érzetét a józan lelki Ferenc József egyetlen misztikus lelki vonásának. — Az első időkben még szinte diktátorként érvényesítette befolyását a kormányzásra a fővezér Windischgraetz. Ferenc Józsefnek meggyőződéséhez való tántoríthatatlan ragaszkodását mutatja az a tény, hogy elbocsátotta Windischgraetzet, mert ez Magyarországon nem bírt gyors sikert elérni és akadályozta a magyar szabadságharcnak Bécsből óhajtott mielőbbi letörését. Ferenc József uralkodói önértetét mélyen sértette az a gondolat, hogy a monarchiát hovatovább csak orosz segítséggel lehet megnyerni. Eleinte a cár sem akart beleegyezni abba, hogy orosz vér mossa le az osztrák hibákat, hiszen legelső ajánlatát még Bécs utasította vissza azzal, hogy a maga erejéből akar boldogulni. Az ifjú császár Varsóban személyesen, sőt kézcsókkal kérte az orosz segítséget. Az új fővezér, Haynau első fegyverténye, Győr elfoglalása alkalmával Ferenc József maga is részt-

vett és bátor szerepet játszott a harctéren. — A Világos utáni véres, kegyetlen megtorlás okát nem annyira az uralkodó egyéniségében kell keresni, mint inkább a magyar szabadságmozgalom ellen a bécsi körökben kifejlődött érületben. Hiszen még az előkelő magyar konzervatív főurak, (így Apponyi, Jósika, Dessewffy) is irgalmatlan szigorúságot tanácsoltak a forradalom okozói ellen. Az orosz szövetséges irgalomra intett, ezt azonban a logikátlan kormányzat a belügyekbe való illetéktelen beavatkozásnak fogta fel. Így lett az eszelős, kegyetlen Haynau egy időre az élet és halál ura. Főleg a vérengzés külföldi visszhangja, — amely bántotta a kormányt — indította a császárt a halálbüntetések eltiltására, de Haynau még ez után is írt alá kivégzést. Haynau-nál nem kisebb mértékben volt azonban felelős Schwarzenberg sem, aki az erre amúgy is fogékony ifjú uralkodót mind jobban igyekezett meggyőzni arról, hogy az állam nyugalmanak megzavaróit, a politikai bűnösöket elrettentő módon büntetni szent kötelessége. Ez kétségtelenül hozzájárult ahhoz, hogy utána évtizedek engesztelő munkája sem bírta a magyarság összeségében helyreállítani a bizalmat és szeretetet.

A munka hatalmas levéltári és történelmi forrásanyag felhasználásával mutatja be a magyar léleknek oly sokszor fájdalmas, gyakran új nézőpontokat nyitó eseményeket. Stílusa nem mondható szórakoztatónak. A tartalomjegyzék hiánya is megnehezíti az áttekintést.

Károlyi Árpádnak nem régen történt halála óta Angyal Dávid a mai magyar történetírás legrégebb köztünk élő képviselője és miként elődje, úgy ő is csodálatot kelt nagy szellemi frissességével és töretlen alkotókedvével, amelyről — jóval túl a 80. életévén, — évvel a kötetével is tanúságot tett.

Hodinka László

Dr. Tóth B. Zoltán: Leventenevelés. Az ifjúság katonás szellemű nevelésének lélektani kérdései. Budapest, 1942. 28. l.

A szerző, mint levante-főoktató, egyúttal hivatásos pedagógus és lélekbúvár is, s ilyen minőségében alkalmas arra, hogy a levanteifjúság nevelésével kapcsolatos lélektani problémákat megoldja és rájuk feleletet adjon. A szerző célját ebben a három körben határozza meg: a) Ismerjük meg az egyes fejlődési korok, — a levante mozgalom nyelvén átfordítva — a korcsoportok jellemző lelki jegyeit; b) vizsgáljuk meg a levanteélet katonás jellegét kifejező csapatnak, vagy zártrendnek jellem- és egyéniségfejlesztő erejét; c) végül adjunk feleletet a honvédelmi törvény végrehajtásával kapcsolatban felmerülő egyéb lélektani kérdésekre, mint ilyenek: a városi és falusi ifjúság lelki különbségei, s az iskolás és az iskolán kívüli levanteifjúság együttnevelése. A továbbiakban e felvetett kérdések részletes kifejtését olvashatjuk.

Mindenekelőtt a korcsoportok lélektanáról kapunk kimerítő tájékoztatást. A szerző célja az, hogy az ifjúság nevelését végző nevelők, ha csak főbb vonásokban is, de ismerjék meg az egyes korcsoportok lelki jellegzetességeit. Először a levanteapródok és levanteifjak ((a 12—17 éves ifjúság) pszichológiáját, majd pedig a levantelegények (a 17—21 éves ifjúság) lélektanát ismerjük meg.

A következő fejezetben azokra a kérdésekre iparkodik feleletet adni, hogy a levante csapat, mint zárt egység, hogyan járul hozzá az ifjú